

Hea lugeja!

Hoiad käes ringkonnakohtute taasloomise 30. aastapäevale pühendatud Juridica erinumbrit, mille sisu on loonud ringkonnakohtute kohtunikud ja kohtujuristid. Eelmine sarnane erinumber ilmus apellatsioonikohtute 100. aastapäeva tähistamiseks 2018. aastal.

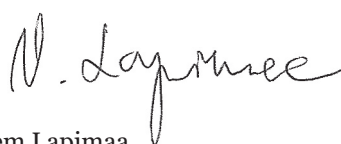
Ringkonnakohtud mõistsid õigust juba enne II maailmasõda. Pärast Eesti iseseisvuse taastamist, 15. septembril 1993, taasloodi Eestis omariiklik kohtusüsteem. 19. augustil 1993 nimetas tollane president Lennart Meri Tallinna Ringkonnakohtusse õigust mõistma neliteist ja Tartu Ringkonnakohtusse seitse kohtunikku. Toonane seadus nägi Eestis ette Tallinna, Tartu, Viru ja Viljandi ringkonnakohtud. Viljandi ringkonnakohtu moodustamiseni ei jõutudki, Viru Ringkonnakohtus sulges uksed 2008. aasta lõpus, loovutades oma tööpiirkonna Tartule. Praeguseks mõistavad apellatsioonikohtutena õigust ringkonnakohtud Tallinnas ja Tartus, kellel on kahe peale kokku 46 kohtuniku ametikohta.

Kolmkümmend aastat on vanus, mil loetakse, et inimene on saavutanud oma vaimse ja sotsiaalse küpsuse ning on elukaare tipus. Organisatsiooni küpsemine võib kesta kauemgi. Ringkonnakohtus on jätkuvalt kiiresti arenev organisatsioon. Kuigi pabertoimik, istungihaamer ja perfokaardid on aastatega paljuski asendunud e-toimiku, sülearvuti ja videoistungiseadmetega, ei ole areng peatunud ning uurime aina julgemalt tehnoloogilisi võimalusi kohtumenetluste efektiivsemaks muutmiseks.

Digitehnoloogia arenguga paralleelselt on kasvanud ringkonnakohtutele seadusega pandud ülesanded. Alates 30. juunist 2020 võivad ringkonnakohtute esimehed I astme kohtute vahel töövooge ümber jagada, samuti halduskohtutele rändekriiside lahendamiseks teistest kohtutest abi suunata. Alates 2023. aastast vastutavad ringkonnakohtute esimehed ka kohtunike järelkasvukava korraldamise eest. Kolleegiumide esimeestel on omakorda kohustus oma vastutusvaldkonnas õigusemõistmise korrakohast toimimist toetada ning teiste kohtutega valdkondlikku koostööd teha. Valminud on kohtute seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus, mille järgi oleksid ringkonnakohtud esimese astme kohtunikele nende töö peamiseks tagasiside andjateks.

Suures osas keerulisemates ja vaieldavamates kohtuasjades jäävad ringkonnakohtu lahendid reeglina pidama lõplikena. Seda kinnitab asjaolu, et 2023. aastal jäi edasi kaebamata või jättis Riigikohtus menetluse võtmata või muutmata ligi 98% ringkonnakohtute poolt koostatud lahenditest. See protsent on olnud suhteliselt muutu-matu pikemat aega. Seega, vaatamata Riigikohtu suuremale nähtavusele ja n-ö lõpliku sõna õigusele on ringkonnakohtute lahenditel oluline roll kohtupraktika kujundamisel.

Ringkonnakohtute taasloomisel ametisse nimetatud kohtunikest on täna ametis vaid üks ning lähiaastail võib vahetuda veel viiendik ametis olevatest kohtunikest. Ringkonnakohtutest on kujunenud ka Euroopa Liidu Kohtu ja Riigikohtu kohtunike peamine kasvulava. Muutused meie ümber ja meie sees toimuvad kiiresti, kuid ringkonnakohtud on säilitanud olulise rolli Eesti õigussüsteemis.

Villem Lapimaa
Tallinna Ringkonnakohtu esimees

Tiina Pappel
Tartu Ringkonnakohtu esimees